

Rapport om den ekonomiska brottsligheten

Ekobrottsmyndigheten
Swedish Economic Crime Authority

Förord

Ekobrottsmyndigheten ska vart tredje år utarbeta en rapport till regeringen om den ekonomiska brottsligheten. Rapporten ska innehålla en redogörelse för hur den ekonomiska brottsligheten har förändrats under de senaste tre åren och vilka åtgärder som myndigheterna har vidtagit under den tiden för att samordna sitt arbete mot brottsligheten. I rapporten ska också lämnas förslag på hur ekobrottsbekämpningen och myndighetssamverkan mot den ekonomiska brottsligheten bör inriktas de tre kommande åren.

Årets rapport innehåller tre avsnitt där vi börjar med att blicka framåt och lämnar förslag på hur myndighetssamverkan mot den ekonomiska brottsligheten under de tre kommande åren bör inriktas. I det avsnittet har vi valt att lyfta fram och belysa specifika trender eller händelser som har särskild betydelse för hur ekobrottsbekämpningen och myndighetssamverkan mot den eko-

nomiska brottsligheten bör inriktas framöver. Därefter kommer en redogörelse för de tre senaste årens myndighetssamverkan mot den ekonomiska brottsligheten och till sist en statistisk genomgång av hur den ekonomiska brottsligheten under samma tid har förändrats.

Rapporten har utarbetats inom Ekobrottsmyndigheten i samverkan med en arbetsgrupp bestående av företrädare för Bolagsverket, Brottsförebyggande rådet, Finansinspektionen, Kronofogdemyndigheten, Lotteriinspektionen, Rikspolisstyrelsen, Skatteverket, Tullverket och Åklagarmyndigheten.

Guðrun Antemar
Generaldirektör

Innehållsförteckning

FÖRORD	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	3
MYNDIGHETER SOM INGÅR I EKORÅDET	4
1. INRIKTNINGEN 2010–2012	6
1.1. Inledning	6
1.2. Trender	6
1.3. Förändringar i omvärlden	9
1.4. Samordning av ekobrottsbekämpningen 2010-2012	12
2. MYNDIGHETSSAMVERKAN MOT EKONOMISK BROTTSLIGHET 2007-2009	14
2.1. Den ekonomiska brottsligheten 2007-2009	14
2.2. Åtgärder mot ekonomisk brottslighet	14
2.3. Operativ samverkan	17
2.4. Samordnade brottsförebyggande projekt	21
2.5. De regionala samverkansorganen	21
3. FÖRÄNDRING 2007-2009	24
3.1. Inledning	24
3.2. Antalet brottsmisstankar ökar	24
3.3. Huvudtyper av brott	24
3.4. Kontrollverksamhet hos Skatteverket	27
3.5. Lagföring och påföljder	28
3.6. Konkurs och näringsförbud	29
3.7. Finansinspektionens arbete mot marknadsmissbruk	30

Myndigheter som ingår i Ekorådet

BOLAGSVERKET

Bolagsverket granskar, registrerar och informerar om företag och föreningar i Sverige. Myndigheten ligger i Sundsvall och har drygt 500 medarbetare. Bolagsverket kontrollerar att de företag och föreningar som registreras följer reglerna i den associationsrättsliga lagstiftningen. De registrerade uppgifterna och de handlingar som lämnas in i samband med registreringen är underlag för de myndigheter som utreder ekonomisk brottslighet. Bolagsverket bistår aktivt de utredande myndigheterna i deras arbete och har representanter i olika samverkansgrupper i kampen mot ekonomisk brottslighet. Myndigheten samarbetar även med andra länders registreringsmyndigheter i frågor kring utländska filialer, gränsöverskridande fusioner och flytt av svenska företags säten utomlands.

BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDET

Brottsförebyggande rådet är ett centrum för forsknings- och utvecklingsverksamhet inom rättsväsendet. Brottsförebyggande rådet verkar för att brottsligheten ska minska och tryggheten öka i samhället genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet och brottsförebyggande arbete. Brottsförebyggande rådet producerar även den officiella kriminalstatistiken, utvärderar reformer, bedriver forskning för att ta fram ny kunskap och stödjer lokalt brottsförebyggande arbete. Myndigheten arbetar på uppdrag av regeringen och ofta i samverkan med andra myndigheter och organisationer. Brottsförebyggande rådets målgrupper är beslutsfattare och anställda inom rättsväsendet, brottsförebyggande aktörer samt medier och allmänhet. På myndigheten arbetar cirka 85 personer med olika kompetens: kriminologer, jurister, sociologer, psykologer, statistiker, systemutvecklare, informatörer, ekonomer och administratörer.

EKOBROTTSMYNDIGHETEN

Ekobrottsmyndigheten är en specialistmyndighet för bekämpning av ekonomisk brottslighet med särskild kompetens för analys och utredning. Myndighetens uppdrag är både nationellt och regionalt. Nationellt svarar myndigheten för samordning och andra åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten samt utredning och lagföring av vissa specifika brottstyper. Myndigheten bidrar också nationellt med sin specialistkompetens i den totala brottsbekämpningen i hela kedjan från underrättelseuppslag till process i domstol. Regionalt ansvarar

Ekobrottsmyndigheten för ekobrottsbekämpning i de tre storstadslänen, Hallands, Blekinge och Gotlands län. Ekobrottsmyndigheten ansvarar därutöver för att tillsammans med andra förebygga ekonomisk brottslighet. Vid myndigheten finns drygt 400 medarbetare: åklagare, poliser, ekorevisorer och andra specialister.

FINANSINSPEKTIONEN

Finansinspektionen är den myndighet i Sverige som övervakar företagen på finansmarknaden. Myndigheten arbetar för att det finansiella systemet ska fungera väl med stabila företag och ett gott konsumentskydd. Finansinspektionen bedriver tre huvudaktiviteter gentemot företagen: hantering av tillståndsansökningar, formulering av regler samt bevakning av efterlevnaden av reglerna. På Finansinspektionen arbetar drygt 250 medarbetare, främst ekonomer och jurister. En av myndighetens uppgifter är att ta emot anmälningar om misstänkt insiderbrott, otillbörlig marknadspåverkan och obehörigt röjande av insiderinformation från värdepappersinstitut, kreditinstitut och börser. Finansinspektionen skickar anmälningarna, och även egna utredningar där det finns anledning att anta brott, till Ekobrottsmyndigheten.

KRONOFOGDEMYNDIGHETEN

Kronofogdemyndigheten ansvarar för frågor om verkställighet av betalningsanspråk och andra förpliktelser, betalningsföreläggande och handräckning inom den summariska processen, skuldsanering, tillsyn i konkurser samt efterlevnadskontroll avseende meddelade näringsförbud. På myndigheten finns cirka 2 200 anställda som arbetar på 39 kontor i landet. I första hand är det specialverkställighetsteamet (S-teamet) i Stockholm, Göteborg, Malmö, Eskilstuna och Sundsvall som svarar för Kronofogdemyndighetens insatser mot ekonomisk brottslighet. S-teamets uppgift är att verkställa betalningssäkring, kvarstad och utmätning hos de personer som misstänks för eller är dömda för omfattande ekonomisk och/eller organiserad brottslighet samt att kontrollera att de personer som har näringsförbud inte driver näringsverksamhet. S-teamet svarar också för handräckning åt bland annat Skatteverket vid verkställighet enligt tvångsätgärdslagen. Vidare har Kronofogdemyndighetens team för tillsyn i konkurser till uppgift att kontrollera att konkursförvaltarna fullgör sin skyldighet att anmäla brottsmisstankar.

LOTTERIINSPEKTIONEN

Lotteriinspektionen är den myndighet som ska säkerställa att lotterier, kasinospel och annan spelverksamhet i Sverige utövas lagligt, säkert och tillförlitligt. Myndigheten bevakar konsumenternas intressen och ska även medverka till att minska riskerna för de sociala skadeverkningar som spelande kan medföra. Lotteriinspektionen har således inte några befogenheter att själv ingripa mot ekonomisk brottslighet. När det gäller brott mot lotterilagen, till exempel olovligt anordnade av lotteri, kan det dock antas att dessa ofta också innefattar ekonomisk brottslighet i form av bland annat skattebrott. Lotteriinspektionen har cirka 40 anställda och omkring 80 arvoderade kontrollanter knutna till myndigheten.

RIKSPOLISSTYRELSEN

Till polisens kärnverksamhet hör att förebygga brott, upptäcka brott genom spaning och underrättelsearbete och att utreda brott. En viktig del i polisens arbete är att samverka med andra myndigheter för att effektivisera samhällets samlade insatser för att öka tryggheten och minska brottsligheten. På ekobrottsområdet har de olika polismyndigheterna ute i landet ett operativt samarbete med bland annat Skatteverkets skattebrottsenheter och med länsstyrelser. Regionalt finns ett antal underrättelsecenter (RUC) och aktionsgrupper där polismyndigheterna fokuserar på att, i samarbete med andra myndigheter, bekämpa sådan grov organiserad brottslighet som ofta har inslag av ekobrott. Inom den nationella operativa polisen utgör Finanspolisen ett stöd för den utredande verksamheten på Rikskriminalpolisen och på de 21 polismyndigheterna vad gäller penningtvätt, brottsutbytesfrågor, tillgångsutredningar och närliggande områden. Finanspolisen samarbetar nära med andra myndigheter, bla. Ekobrottsmyndigheten, Finansinspektionen, Tullverket och Skatteverket. Polisen har drygt 26 000 anställda och tar årligen emot ungefär 1,4 miljoner brottsanmälningar.

SKATTEVERKET

Skatteverkets insatser gentemot ekonomisk brottslighet sker inom två verksamheter, beskattningsverksamhet och brottsbekämpning. De två verksamheterna har olika syften och är därmed skilda rent organisatoriskt. Syftet med beskattningsverksamheten är att fatta beskattningsbeslut och när misstanke om skattebrott uppkommer

under skatteutredningens gång görs en brottsanmälan. Den brottsbekämpande verksamheten bedrivs inom skattebrottsenheterna och består av brottsutredning, underrättelseverksamhet och brottsförebyggande arbete. Skatteverket finns på ett 100-tal orter i landet och antalet anställda vid myndigheten är cirka 10 500.

TULLVERKET

Tullverkets uppdrag är att kontrollera varuflödet, säkerställa konkurrensneutral handel och bidra till ett säkert samhälle. Det gör myndigheten genom att kontrollera att tullar, skatter och avgifter tas in samt att in- och utförelsestrukturer efterlevs. Tullverket arbetar för att förhindra illegal införelse av narkotika, alkohol och tobak. Tullkriminalenheterna utreder misstänkta smugglings- och tullbrott, däribland tullrelaterade ekonomiska brott. Tullverket har cirka 2 200 anställda.

ÅKLAGARMYNDIGHETEN

Åklagarmyndigheten har cirka 1 200 anställda, varav 850 är åklagare. Ekobrottsbekämpningen inom Åklagarmyndigheten är koncentrerad till sex åklagarkamrar i landet: Umeå, Sundsvall, Uppsala, Örebro, Linköping samt Växjö. På de aktuella kamrarna finns sammanlagt 27 specialiståklagartjänster för att hantera den aktuella brottsligheten. Åklagarmyndigheten kommer under 2010 att utveckla verksamheten ytterligare genom att anställa revisorer för bekämpning av såväl den ekonomiska som den grova brottsligheten både på de internationella och allmänna kamrarna och därigenom bland annat öka förutsättningarna för återföring av utbyte av brottslig verksamhet. På de aktuella orterna finns också de regionala underrättelsecenter (RUC) och polisens aktionsgrupper som utanför storstäderna påbörjat sin verksamhet i huvudsak under senare delen av 2009. Ekoåklagarna deltar i allt större utsträckning i denna verksamhet som avser bekämpningen av den grova organiserade brottsligheten generellt.

1. INRIKTNINGEN 2010–2012

1.1. INLEDNING

Ett förslag på den framtida strategiska inriktningen av ekobrottsbekämpning och myndighetssamverkan mot ekonomisk brottslighet bör ta avstamp i trender på ekobrottsområdet. Kapitlet inleds därför med en kortfattad redogörelse för trender och tendenser inom området för ekonomisk brottslighet. Därefter följer en redogörelse för några övergripande samhällsfenomen och deras påverkan på framtidens ekobrottsbekämpning. Mot bakgrund av dessa avsnitt beskrivs sedan hur den nationella samordningen mot ekonomisk brottslighet bör inriktas under åren 2010-2012. Detta kapitel baseras framförallt på myndigheterna i Ekorådets respektive omvärlds- och hotbildsanalyser. Trenderna presenteras utan inbördes ordning.

1.2. TRENDER

Miljön

De globala miljö- och klimathoten blir allt mer uppenbara. För att komma till rätta med problemen behövs stora insatser från samhällets sida, bland annat effektivare och mer krävande internationell lagstiftning. Exem-

pel på insatser som redan har gjorts är den handel med utsläppsrätter som etablerats i EU och de restriktioner som finns mot att föra ut avfall från EU till tredjeländ. Handel med utsläppsrätter och ökande kostnader för att omhänderta avfall på ett lagligt och miljömässigt godtagbart sätt har skapat marknader för miljöbrottslighet med ekonomiska motiv. Miljöbrottslighet nämns allt oftare som ett område dit kriminella söker sig. Vinsterna är höga i relation till insatserna. Brotten är svåra att kontrollera och straffen är låga. Brottnens effekter kan i en del fall komma att påverka inte bara vår generation, utan även kommande generationers miljö och hälsa.

Systemen för att reglera utsläppen i världen blir alltmer komplexa. Kring dessa system växer det upp svårkontrollerade marknader där det finns pengar att tjäna och därmed incitament för brottslighet som bedrägerier, korruption och förfalskning av dokument. Vidare har oseriösa företag funnit en lönsam marknad inom handeln med avfall, rester från industriprocesser, kemikalier, elektroniskt skrot och liknande. Enligt direktiv från EU är alla elektronikproducenter ansvariga för att på ett miljömässigt godtagbart sätt omhänderta uttjänade produkter av det egna märket. Trots detta exporterar Europa stora mängder elektroniskt avfall till utveck-

lingsländer i Afrika och Asien. Sedan tidigare är bland annat ozonnedbrytande ämnen i begagnade vitvaror, sophantering, skrotbilar och utrotningshotade arter föremål för brottslig verksamhet. Tullverket har noterat en betydande ökning av antalet stoppade sändningar av gränsöverskridande avfallstransporter från Sverige. De stoppade sändningarna består bland annat av kylskåp, elektronik och metallavfall. Mörkertalet antas vara stort då endast ett fåtal transporter kontrolleras av myndigheterna. Brottslingarna utnyttjar de svagheter som finns i lagstiftningen genom att bland annat deklarerar avfall som begagnade produkter för att undgå kontroll.

Det globala samhället

Den gränsöverskridande brottsligheten, i form av internationella konstellationer av yrkeskriminella som rör sig över nationsgränser och inom länder, kommer att öka i omfattning. Grupperna har ofta en landsman bosatt i Sverige som agerar huvudman eller kontakt. De ägnar sig åt olika typer av brottslighet, bland annat ekonomisk brottslighet. Grupperingarna är välorganiserade och anpassar brottsligheten till de förutsättningar som råder.

En annan konsekvens av samhällets internationalisering är att det blir allt vanligare att svenska aktörer utnyttjar personer med anknytning till grannländer som avtalspartners, bolagsmän eller målvakter i diverse brottsliga verksamheter. Aktörerna använder sig av landsgränser för att utnyttja regler och luckor i regelverken i brottsliga syften. Konsekvensen är att även relativt enkla ärenden blir besvärliga och mer tidskrävande att utreda.

En oväntad effekt av globaliseringen är att Sverige i vissa aspekter blivit något av ett skatteparadis. Landet har av tradition inte förknippats med låg beskattning. Men faktum är att det svenska regelverket på senare år har visat sig ge en mycket förmånlig skattemiljö för utländska övertaganden av företag i landet. Kombinationen av våra interna regler, EU-anpassningen och vissa föräldrade skatteavtal ger underlag för att trenden med den förmånliga skattemiljön fortsätter. Antalet utlandsägda företag i Sverige ökar och man kan tänka sig att fler svenska ägare väljer att äga företaget via utlandet. Detta i sig behöver inte innebära att skattebrotten ökar, men det finns en risk att regelverket utnyttjas på ett sätt som liknar transaktioner med lågskatteländer och att Sverige används som transitland för utländska ägares skattereducerande syften. Härtill kommer att indrivningsbestämmelser saknas i vissa skatteavtal.

En annan typ brottslighet som blir allt vanligare i takt med den ökade globaliseringen är investeringsbedrägerier. Det vanligaste tillvägagångssättet är att professionella bedragare lämnar erbjudande om olika typer av investeringar i finansiella instrument med löften om

hög avkastning eller garanti om stora förskott till liten risk. Påkostade men falska prospekt, webbplatser, avräkningsnotor och aktiebrev ger sken av att investeringen är korrekt. Om den fiktiva investeringshorisonten är lång är det först efter flera år, dvs. när investeringen ska återbetalas, som investeraren fattar misstanke och bedrägeriet uppdagas. Detta är en brottstyp som polisen har känt till i många år men under senare år har gärningsmännen förfinat sina metoder och brotten inbringar idag stora summor. Utmärkande för brottsligheten är att den kräver komplicerade utredningsåtgärder, ofta i samarbete med rättsliga myndigheter i andra länder.

Till saken hör att offren motvilligt anmäler dessa brott eftersom de många gånger skäms över att ha blivit lurade. Mörkertalet kan därför antas vara stort och de nordiska länderna verkar vara värst drabbade. Det är omöjligt att ange en exakt siffra, men att döma av de personer som har anmält att de har blivit utsatta för denna typ av brottslighet handlar det sannolikt om miljardbelopp. Att gärningsmännen riktar in sig på de nordiska länderna beror sannolikt på att det här finns ett stort antal personer med betydande tillgångar. Dessutom använder en stor andel av befolkningen internet, vilket ofta är ett nödvändigt verktyg för att lyckas övertyga potentiella offer om att verksamheten är seriös.

Internet

Internet är idag en arena för ekonomisk brottslighet, kanske i första hand i egenskap av ett gränslöst informationssystem där information flödar snabbt. På internet finns förutsättningar att snabbt knyta kontakter och skapa nätverk, använda varandras kunskaper och möjlighet att med relativt enkla medel skapa en infrastruktur för ekonomisk brottslighet. Det finns en väl fungerande marknad på internet där man kan köpa och sälja information, exempelvis stulna kreditkorts- och bankkonto-uppgifter, koder och möjliga attackvägar. Utbudet av olika typer av servicetjänster för ekonomisk brottslighet har också ökat och logistiken för ekobrottslingar har blivit mer lättillgänglig. Ett problem är att duktiga hackers utvecklar program som vanliga användare kan utnyttja för att begå brott på internet. Dessa program läggs ofta ut helt gratis för vem som helst att använda.

Under det senaste året har rapporteringen om bedrägerier på internet ökat. Hittills har främst privatpersoner som drabbats men nu ökar även bedrägerierna mot företag. Internetbedrägerier är resurskrävande brott att förebygga och utreda. Bland annat ställer anonymiteten på internet till stora bekymmer för brottsbekämpande myndigheter, då leverantörer inte får spara trafikuppgifterna längre än vad som behövs för förhållandet mellan kund och leverantör. Anmälningsbenägenheten är

också begränsad eftersom nivån på beloppet eller värdet på varan ofta är så låg att den bedragne inte tycker det är värt att anmäla brottet. Dessutom rör bedrägerierna ofta köp av pornografi, droger, piratkopior och liknande som ytterligare minskar risken att polisanmälan sker. Vidare är internetbrottsligheten gränsöverskridande och brotten utförs ofta via servrar i länder med annan lagstiftning. Brottslingarnas förmåga att utnyttja tekniken och nationsgränserna till sin fördel bidrar ytterligare till svårigheten att utreda brotten, eftersom svenska brottsutredande myndigheter då är beroende av andra länders möjligheter och vilja att ta sig an ärendena.

Kontanter

Genom att direkt eller indirekt kontrollera företag som ingår i det finansiella systemet kan kriminella grupperingar underlätta sin penningtvätt. Kontanthantering innebär särskild risk för penningtvätt. Det finns indikatorer på att kriminella i Sverige har inflytande över vissa företag som sysslar med kontanthantering, som valutaväxling och betalningsförmedling. Företagens tjänster riskerar att utnyttjas för att föra in svarta pengar i det legala systemet och sedan flytta runt pengarna och/eller blanda dem med vita för att dölja ursprunget. För att svarta pengar ska kunna användas som vita krävs att de blir så integrerade i den vita ekonomin att det inte går att hävda att de är annat än vita. Ett exempel på välintegrerade svarta pengar är när aktier, som är köpta med pengar som ursprungligen kommer från brott, ger avkastning. För att regelverket ska förhindra penningtvätt är det viktigt att samtliga företag på den finansiella marknaden följer reglerna så att problemen inte flyttar mellan företagen.

I ärenden som har kopplingar till organiserad brottslighet återfinns ofta företag med kontanthantering, som restauranger, företag inom hår- och hudvårdsbranschen och valutaväxlingsföretag. Det är möjligt att dessa företag används för att införliva kontantvinster. I vissa fall står de kriminella inte som ägare själva utan har lånat ut pengar till den som förvärvat företaget och får på så vis indirekt kontroll över företaget.

Penningtvätt kommer med största sannolikhet under de närmaste tre åren att ha mer internationella inslag, där mindre nogräknade banker i andra länder är en underlättande faktor. Möjligheten att transferera pengar mellan länder, via till exempel internet, medför att det blir lättare att tvätta pengar eftersom pengarnas egentliga ursprung lätt kan döljas i transaktionskedjan.

Punktskattepliktiga varor

Brott mot punktskatter är ett fortsatt stort problem. Det är mycket vinstgivande att undanhålla punktskatter vid införsel och försäljning av cigaretter, alkohol och mineralolja produkter. Inom uppläggen för punktskattebrott har kriminella knutna till den organiserade brottsligheten visat sig vara inblandade. Den här typen av kriminell verksamhet innebär en risk för att seriös affärsverksamhet slås ut och att vinsten återinvesteras i annan kriminell verksamhet. Upplägget kräver i regel stor planering med flera personer inblandade, internationella kontakter och expertiskunskap. Svårigheten att ingripa mot denna typ av brottslighet beror på att luckor i lagstiftningen utnyttjas, men också på att denna typ av handel regleras av olika regelverk och att den på så sätt berör och överlappar flera myndigheters verksamhetsområden och tillsynsansvar.

Penningtransaktioner

Finansmarknaden har blivit allt mer internationell och det mesta tyder på att internationaliseringen kommer att öka ytterligare framöver. Det har blivit enklare att handla med värdepapper över nationsgränserna och detta leder till att fler marknadsplatser bedriver handel med svenska aktier och andra instrument. Detta kommer på sikt öka konkurrensen på värdepappersmarknaden och stärka skyddet för den som investerar i värdepapper. Dock leder en ökning av antalet marknadsplatser till minskad överblick av marknaden och risk för att marknadsplatserna hanterar reglerna om anmälningsskyldighet olika. Andra länder måste kontaktas för att inhämta uppgift om hur handeln gått till vilket medför en viss tröghet i kontrollsystemen och fördröjda brottsutredningar. Det finns viss risk att detta utnyttjas av den ekonomiska brottsligheten.

Internet har starkt bidragit till globaliseringen av finansiella marknader och flöden där gränsöverskridande transaktioner sker på mikrosekunder. Men oavsett om det gäller virtuella valutor eller konton handlar det i slutändan om fysisk överflyttning av pengar mellan olika bankkonton. Den nya generationens teknologi innebär dels att nya elektroniska betalningslösningar växer fram på kontanternas bekostnad, dels att nya aktörer kommer att konkurrera på betalmarknaden. I takt med att acceptansen för de elektroniska betalningssystemen ökar så kommer sannolikt banker, både i Sverige och utomlands, efterhand att minska den både kostsamma och riskfyllda kontanthantering. Frågan är vad som händer när oseriösa aktörer inte längre kan använda kontanter i sina transaktioner. Risken finns att det kommer att skapas nya elektroniska betalningslösningar som erbjuder anonymitet och som kan ersätta kontanter, oavsett att det inte är tillåtet enligt svensk lag. Den tekniska utvecklingen gör det svårare att överblicka transaktionsflöden och inhämta kontrolluppgifter. Samtidigt öppnas nya möjligheter för oseriösa aktörer att dela upp och dölja transaktioner bakom olika typer av betalningslösningar. Faktorer som kan komma att motverka denna utveckling är de nya reglerna för åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism som genomförts för att uppfylla kraven i det tredje penningtvättsdirektivet.¹

1.3. FÖRÄNDRINGAR I OMVÄRLDEN

Grov organiserad brottslighet

Den ekonomiska brottsligheten tenderar att bli allt grövre och kan vara ett led i organiserad multikriminell verksamhet. Drivkrafterna är pengar, makt och inflytande

och det förekommer att den organiserade brottsligheten finansierar sin övriga verksamhet genom olika typer av ekonomisk brottslighet. Föreställningen hos många som begår grova brott är att det finns mindre risker, kortare straff och mer pengar i ekonomisk brottslighet än inom andra brottsområden.

Vad gäller ekonomisk brottslighet och grov organiserad brottslighet har ett antal övergripande trender och tendenser identifierats. Olika brottsliga verksamheter blir alltmer sammanlänkande och de som begår grova ekonomiska brott samverkar i allt större utsträckning med personer som begår annan grov brottslighet. Det har även noterats att kriminella konstellationer har en flexiblere sammansättning och en högre kapacitet än tidigare samt att traditionellt hårdföra kriminella personer har etablerat sig i näringsverksamhet. Vidare har det iakttagits att den grova organiserade brottsligheten har fortsatt att använda traditionella ekobrottslingar som konsulter.

Organiserad brottslighet förekommer i stor utsträckning inom branscher som bygg- och entreprenadverksamhet, restaurang och andra kontantbranscher men även vid gränsöverskridande handel med varor och tjänster. Den allra vanligaste formen av ekonomisk brottslighet är hanteringen av svart arbetskraft och det är byggbranschen som är hårdast drabbad. Denna brottslighet syftar till att maximera den egna vinningen och generellt finns inga branschmässiga eller andra begränsningar. En annan brottstyp som är vanlig bland den organiserade brottsligheten är brott mot punktskatter. Ofta används en legal fasad för att kunna bedriva brottsliga aktiviteter. En restaurangrörelse kan till exempel användas för att dölja brott och generera vinster genom illegal försäljning av smuggelsprit, cigaretter eller narkotika.

Finanskrisen

Krisen i den globala ekonomin kommer att påverka incitamenten för ekonomisk brottslighet de kommande åren, men på vilket sätt och i vilken utsträckning är svårt att bedöma. Mycket av den brottslighet som nu tar form kommer att upptäckas först om några år. Nedan resoneras därför kring hur en ekonomisk kris av denna historiska omfattning rimligtvis bör kunna påverka den ekonomiska brottsligheten.

På grund av finanskrisen har banker och etablerade kreditinstitut stramat upp kreditgivningen. En lag om anstånd med inbetalning av skatt i vissa fall har emellertid införts på grund av att kreditmarknaden inte fungerade normalt. Syftet med dessa ”extraordinära” åtgärder, som beslutades i början av år 2009, var att i möjligaste mån hjälpa företag som på grund av bristfälligt fungerande långivning har svårt att hantera uppkomna likviditetsproblemen och att förhindra att problemen sprider sig

¹ Se kapitel 1.3 Regelskäpningar.

genom att betalningarna till underleverantörer senareläggs. De tillfälliga skatteanstånden har därefter förlängts till januari 2011. Anståndet vid utgången av november 2009 uppgick till sammanlagt 5,1 miljarder kronor fördelat på 4 340 företag. Läget på kreditmarknaden är fortfarande svårbedömt och om konjunkturen inte förbättras under 2010 kan en kraftig ökning av antalet konkurser befaras under 2011. Antalet konkurser påverkas emellertid också av i vilken utsträckning de företag som har fått skatteanstånd i grunden är sunda företag som senare, när konjunkturläget har förbättrats, kan betala skatteskulden eller beviljas företagsrekonstruktion. Risken finns dock att det kan ha begåtts eller kommer att begås brott i vissa av de företag som beviljats anstånd och sedan går i konkurs och att dessa brott upptäcks först när konkursen inträffar.

Ett annat scenario bygger på att kriminella element utnyttjar den utsatta situation som vissa företagare hamnat i på grund av lågkonjunkturen. Företagare kan komma att bli mer mottagliga för att samarbeta med kriminella för att överleva krisen genom att till exempel ta lån av kriminella till ockerräntor. Detta kan i sin tur vara ett sätt för kriminella aktörer att ta över legala företag. Vidare kan det, vilket var vanligt under början av 1990-talet, förekomma att företag köps upp för en symbolisk summa varefter bolagen plundras på sina tillgångar innan de går i konkurs. Kreditrestriktionerna gör även att det blir färre som får lån och kan investera i företag. Det betyder att risken ökar för att företag, som sedan kan användas för penningtvätt eller som målvaktsbolag, säljs mer lättvindigt till de som kan ordna finansieringen på illegal väg.

Ett annat scenario är att rådande lågkonjunktur, med ett ökat tryck på företag att behålla marknadsandelar och minska kostnaderna, kan leda till att företag i ökad utsträckning kan tänka sig att använda svart arbetskraft. Den ekonomiska krisen har redan medfört att antalet konkurser har ökat kraftigt och tidigare erfarenheter visar att var tredje konkurs brukar medföra en brottsanmälan. I sämre tider ökar också pressen på företagen, både inifrån och utifrån. Detta brukar innebära att fler bedrägerier och större ekonomiska brottsförsvor upptäcks och anmäls.

Vad gäller de finansiella marknaderna har finanskrisen medfört att marknaderna blivit känslig för ryktes-spridning och reagerar kraftigare på ny information. Idag har en större andel stora rörelser på börsen en naturlig förklaring i en turbulent marknad, vilket gör det svårt för kontrollsystemen att identifiera misstänkt handel. En annan effekt av finanskrisen är att det finns fler varianter på insiderinformation än normalt i samband med rapportperioder eftersom det är större fokus på finansiella rapporter och sådant som gäller prognoser,

vinstvarningar och varsel. Ökad förekomst av insiderinformation kan ge incitament till brott. Finanskrisen har också medfört att misstänkt insiderhandel oftare gäller handel i närtid före negativa nyheter snarare än inför företagsförvärv.

Mot denna bakgrund finns det anledning för Ekorådets myndigheter att bevaka utvecklingen noga. Det finns starka skäl att förutse att finanskrisen sammantaget riskerar att medföra en ökning av den ekonomiska brottsligheten.

Regelförenklingar

Flera lagändringar har gjorts under de senaste åren i syfte att förenkla för de som startar och driver företag. En ny lag som underlättar tilldelning av F-skattsedel och gör det lättare att starta näringsverksamhet gäller från den 1 januari 2009. Vidare har kravet på att inge styrelseprotokoll vid registrering av firmateckningsrätt eller val av verkställande direktör tagits bort. Istället krävs idag att en styrelseledamot försäkrar på heder och samvete att besluten är behörigen fattade och att de utsedda tagit på sig uppdraget.

Förslag på förenklingar av de associationsrättsliga reglerna som är under beredning är ett avskaffande av revisionsplikten för 70 procent av alla aktiebolag.² Om detta förslag genomförs kan det påverka den ekonomiska brottsligheten genom att en majoritet av företagen kommer att sakna en revisor som granskar företaget och anmäler misstänkta brott. Eventuellt missbruk och brottslighet är då lättare att dölja. Från den 1 april 2010 har även kravet på aktiekapital i privata aktiebolag sänkts från 100 000 kronor till 50 000 kronor.³ Den förändringen gör det billigare och därmed enklare för brottslingar att registrera ett aktiebolag som kan användas som brottsverktyg. Vidare diskuteras förenklingar i aktiebolagslagen⁴ som ett avskaffande av kravet på att minst halva antalet företrädare måste vara bosatta inom EES-området samt kravet på att bolagsstämpelprotokoll ska ges in till Bolagsverket för att styrka val av ny styrelse och revisor. Andra förenklingsförslag som är på gång gäller redovisning⁵ och innebär bland annat att reglerna om vanliga årsbokslut slopas och att alla företag som inte behöver upprätta en årsredovisning får upprätta vad som idag benämns ett förenklat årsbokslut samt att mindre företag inte behöver upprätta förvaltningsberättelse. Dessa förslag ger sämre möjlighet till insyn kring ägandet av aktiebolaget.

Regelförenklingar är i huvudsak en positiv utveckling, då det medför att företagens administrativa börda minskar och det blir lättare att driva företag. Dock går det inte att komma ifrån att vissa av dessa regeländringar som syftar till att underlätta företagandet har en baksida genom att lättnaderna kan utnyttjas för att genomföra och dölja ekonomisk brottslighet.

² SOU 2008:32 Avskaffande av revisionsplikt för små företag.

³ Prop. 2009/10:61 En sänkning av kapitalkravet för privata aktiebolag.

⁴ SOU 2009:34 Förenklingar i aktiebolagslagen m.m.

⁵ SOU 2008:67 Enklare redovisning.

Regelskärpningar

Parallellt med förenklingsarbete har den associationsrättsliga lagstiftningen skärpts på flera områden. Med avsikten att minska fusk och svartarbetet i restaurang- och frisörbranscherna har krav på särskilda personalliggare införts och det finns förslag på att ställa samma krav på företag inom bygg- och tvätteribranscherna.⁶ I personalliggaren ska de personer som utför arbete i verksamhetslokalen vara antecknade med namn, personnummer och arbetstider. För företag som säljer varor eller tjänster mot kontant betalning har det från och med den 1 januari 2010 införts krav på certifierade kassaregister. En särskild lag om underrättelseskyldighet för vissa myndigheter trädde i kraft under 2008. Underrättelseskyldigheten gäller när det för en myndighet finns anledning att anta att en annan myndighet felaktigt har beslutat eller betalat ut en ekonomisk förmån till en enskild.

Det tredje penningtvättsdirektivet genomfördes under 2009 i Sverige genom lag och genom föreskrifter från bland annat Finansinspektionen. Det nya regelverket ställer bland annat krav på att finansiella företag ska anta ett riskbaserat förhållningssätt och hantera situationer olika beroende på de specifika risker som företaget har identifierat i respektive situation. Detta innebär att situationer som innebär hög risk ska mötas med mer omfattande åtgärder än situationer med låg risk. För att kunna förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism med utgångspunkt från risken måste företagen ha ett medvetet tillvägagångssätt för att beakta nya trender, mönster och metoder på området. Företag som omfattas av penningtvättslagen ska anmäla transaktioner som kan utgöra penningtvätt eller finansiering av terrorism till Finanspolisen. En motsvarande bestämmelse fanns i den tidigare penningtvättslagen, liksom möjligheten för Finanspolisen att begära in ytterligare uppgifter från företaget om en sådan transaktion. En viktig förändring i den nya penningtvättslagen är att Finanspolisen har getts möjlighet att under en utredning ställa förfrågningar till företag, utan att utredningen har föregåtts av en anmälan. Finanspolisen kan exempelvis fråga om företaget har eller under de senaste fem åren har haft en affärsförbindelse med en viss person, och om så är fallet, om affärsförbindelsen art.

Under 2010 kommer betaltjänstdirektivet att genomföras i Sverige genom lag samt genom föreskrifter från Finansinspektionen. Det nya regelverket kommer att reglera företag som erbjuder betaltjänster, däribland penningöverförare och valutaväxlare som erbjuder kontobaserad valutaväxling. Idag står dessa företag under begränsad tillsyn av Finansinspektionen. Företag vars betalningstransaktioner i genomsnitt under en tolv månadersperiod överstiger ett belopp motsvarande 3 miljoner

euro per månad måste ansöka om tillstånd hos och prövas av Finansinspektionen för att bli betalningsinstitut. Dessa företag kommer att stå under full tillsyn av Finansinspektionen. Företag vars betalningstransaktioner understiger ovan nämnda belopp kan ansöka om undantag från tillståndsplikt. Även dessa företag kommer att prövas av Finansinspektionen. Om företaget lever upp till kraven för att få undantag kan de driva betaltjänstverksamhet som registrerad betaltjänstleverantör. Finansinspektionens möjlighet att utöva tillsyn över dessa företag kommer att utökas, i jämförelse med nuvarande lagstiftning.

1.4. SAMORDNING AV EKOBROTTSBEKÄMPNINGEN 2010-2012

Inriktningen för myndighetssamverkan mot ekonomisk brottslighet under de kommande tre åren bör eftersträva nationell samverkan på alla områden där detta kan leda till en effektivare brottsbekämpning. Genom att utnyttja varje myndighets specifika kunskaper och kompetens i det gemensamma arbetet skapas förutsättningar för att nå målet om en minskad brottslighet, ökad trygghet och konkurrensneutralitet i näringslivet.

⁶ SOU 2009:58 Skatteförfarandet del 1-3 och Ds 2009:43 Närvaroliggare och kontrollbesök.

Detta förutsätter att den framgångsrika samverkan mot ekonomisk brottslighet som bedrivs redan idag fortsätter i oförminskad omfattning. Detta gäller såväl grov ekonomisk brottslighet som den mindre avancerade brottsligheten, så kallad vardagsbrottslighet. Samverkan bör även fortsättningsvis ske beträffande direkta insatser och förebyggande verksamhet.

Inriktning

Förutom den samverkan som nämns ovan leder det underlag som presenteras i detta kapitel till slutsatsen att myndighetssamverkan mot ekonomisk brottslighet de närmaste tre åren bör inriktas på framförallt följande områden.

Miljörelaterad ekonomisk brottslighet

Ekonomisk brottslighet i samband med miljörelaterade brott kommer med stor sannolikhet att kräva ökad uppmärksamhet framöver, inte minst vid arbetet mot den grova och organiserade brottsligheten. I takt med den ökande miljömedvetenheten regleras allt fler områden och möjliga brott blir allt fler. Gemensamt för de brottsupplägg som identifierats på detta område är att de utnyttjar de svagheter som finns i lagstiftningen och hos tillsynsmyndigheterna. I kombination med att miljöprissätts leder detta till att även miljöområdet blir en marknad för den organiserade brottsligheten. Det nationella samarbetet inom miljöområdet blir därför allt viktigare.

Bekämpning av miljörelaterade ekobrott är myndighetsöverskridande och ett välutvecklat samarbete mellan tillsyns- och brottsbekämpande myndigheter är nödvändigt för nå framgång. I företag upptäckts miljörelaterade ekobrott ofta i samband med konkurser. Detta eftersom en konkurs innebär att en utomstående, konkursförvaltaren, får stor insyn i en verksamhet där tidigare endast ett fåtal haft insyn. När ett företag börjar få problem med ekonomin finns det dessutom en uppenbar risk att företaget undviker den kostnad som ett lagligt omhändertagande av avfallsprodukter innebär. Detta kan leda till att företaget dumpar miljöskadligt avfall i naturen för att minska kostnaderna. Det är därför viktigt att det på både nationell och regional nivå finns rutiner för samverkan och samordning mellan konkursförvaltare, tillsynsmyndigheten i konkurser, åklagarväsendet samt miljötillsynsmyndigheter som kommun och länsstyrelse.

Grov organiserad brottslighet

Många av de trender som nämnts ovan har kopplingar till, eller utgör ett led i, den grova organiserade brottsligheten. Myndighetssamverkan mot ekonomisk brottslighet bör därför även fortsättningsvis inriktas mot att

aktivt bekämpa denna typ av brottslighet. Vid de ekobrottsbekämpande myndigheterna finns en hög kompetens när det gäller olika slag av myndighetsspecifika åtgärder mot den organiserade brottsligheten. Det är dock allt vanligare att det krävs en fördjupad samverkan mellan två eller flera myndigheter för att insatserna ska bli effektiva. Det finns därför ett ökat behov av nationell samordning och internationellt samarbete för att förhindra och begränsa ekonomisk brottslighet som är kopplad till organiserad brottslighet. Åtgärderna kan bland annat inriktas mot att störa och om möjligt slå ut de kriminella nätverken, mot att angripa de ekonomiska drivkrafterna bakom brottsligheten samt komma åt de vinster som genereras, döljs och tvättas. Underrättelseverksamheten är särskilt viktig i detta sammanhang. Redan idag finns ett väl utvecklat samarbete mellan Ekorådets myndigheter på området, särskilt inom ramen för regeringens nationella mobilisering mot den grova organiserade brottsligheten. Den fortsatta satsningen mot den grova organiserade brottsligheten bör bygga vidare på det arbete som bedrivs idag, men framför allt på operativ nivå både kan och bör samarbetet fördjupas och stärkas ytterligare.

Brottslighet på finansmarknaden

Satsningarna på att bekämpa den brottslighet som hotar finansmarknaderna bör fortsätta. För att detta ska vara möjligt krävs att samverkan mellan berörda myndigheter och näringslivet fördjupas. Den internationella finanskrisen visar tydligt sårbarheten på de finansiella marknaderna. Det mesta tyder på att internationaliseringen av finansmarknaderna kommer att öka ytterligare framöver. Detta tillsammans med utvecklingen på värdepappersområdet och teknikutvecklingen ökar risken för att finansmarknaderna utnyttjas för fler brott. Även åtgärder för att förverka vinning från brott på de finansiella marknaderna ska prioriteras.

Verktyg

För att på ett framgångsrikt sätt bekämpa den ekonomiska brottsligheten inom dessa områden bör myndigheterna i Ekorådet fokusera på framförallt följande arbetsmetoder.

Internationell samverkan

Vid utredning av ekonomisk brottslighet slutar spåren många gånger i ett skatteparadis där det kan vara omöjligt att få tillgång till de uppgifter om ägande, transaktioner och penningflöden som behövs. I skuggan av terroråd och finanskris har flertalet skatteparadis blivit mer transparenta. Från svensk sida har ett antal avtal skrivits med sådana länder avseende informationsutbyte som möjliggör framgångsrika utredningar. Myndigheterna

måste aktivt utnyttja de nya verktyg för insyn som skapats och därmed göra det svårare för ekobrottslingar att använda skatteparadis.

Den tekniska utvecklingen i allmänhet och utvecklingen av internet i synnerhet är en trend som mycket konkret påverkar den ekonomiska brottsligheten. Modern teknik underlättar på olika sätt för ekobrottslingar att utföra kriminella handlingar och det är inte längre nödvändigt med geografisk närhet för att kunna samarbeta. Internetbedrägerier och annan ekonomisk brottslighet kopplat till internet bedöms öka både i svårhetsgrad och i omfattning. Internetbrottsligheten är internationell till sin natur och ett omfattande samarbete med andra länder krävs för att effektivt utreda dessa brott. Det finns därför ett ökat behov av nationell samordning och internationellt samarbete för att förhindra och begränsa den ekonomiska brottsligheten och alla myndigheter som ingår i Ekorådet kan bidra i det arbetet på olika sätt. Det internationella samarbetet bör utgå från de samarbetsstrukturer som finns idag, som bland annat Europol och Eurojust. Vidare bör myndighetssamverkan mot ekonomisk brottslighet bedrivas i samstämmighet med EU:s arbete på området vilket bland annat manifesteras i Stockholmsprogrammet som anger ramarna för EU-arbetet på det rättsliga och inrikes området under åren 2010–2014.

Återförande av brottsvinster

Brottsbekämpningen bör inriktas mot brottsvinsterna för att motverka att brott lönar sig. Ny lagstiftning om förverkande har gett polis och åklagare ökade möjligheter att spåra och förverka utbyte av brott. Tullverket och Skatteverket tillämpar reglerna om betalningssäkring, vilket är ett mycket effektivt verktyg för att återföra brottsvinster. Grundtanken är att om man tar de kriminellas vinster från brottsligheten slår man sönder själva basen för deras verksamhet. Ekobrottsmyndigheten har byggt upp en särskild brottsutbytesenhet där specialiserade åklagare och ekorevisorer arbetar med att utveckla metoderna och ge operativt stöd så att vinsterna från den allvarligare brottsligheten kan återföras. Samverkan och samordning mellan myndigheterna utvecklas ytterligare genom den myndighetsgemensamma nationella specialistfunktion för brottsutbytesfrågor som ska bildas vid Ekobrottsmyndigheten under våren 2010.⁷

Det internationella samarbetet på detta område är ständigt i fokus och utvecklas fortlöpande. I Sverige är Ekobrottsmyndigheten och Finanspolisen så kallade ARO-kontor (Asset Recovery Offices). De nationella ARO-kontoren ska samverka för att utbyta information med motsvarande kontor i de övriga EU-länderna för att internationellt kunna spåra frysa och förverka vinning av brott.

⁷ Ju2008/8737/A.

2. MYNDIGHETSSAMVERKAN MOT EKONOMISK BROTTSLIGHET 2007-2009

2.1. DEN EKONOMISKA BROTTSLIGHETEN 2007-2009

Brottsstatistiken i Sverige visar att den anmälda ekonomiska brottsligheten ökar markant jämfört med andra brottstyper. Det kan också noteras att antalet anmälda brott på de finansiella marknaderna ökar stadigt. Inom den brottstypen ökar otillbörlig marknadspåverkan mest. Anmälningsstatistiken tyder även på att den ekonomiska brottsligheten tenderar att bli allt grövre och är ofta ett led i organiserad multikriminell verksamhet dvs. näringsverksamheter av olika slag används för att dölja och tvätta pengar från annan brottslig verksamhet samt finansiera dylika verksamheter.

Vidare har det gränsöverskridande kriminella samarbetet ökat. Den finansiella turbulensen har möjliggjort mer avancerad ekonomisk brottslighet. Finanskrisen och lågkonjunkturen har också öppnat nya vägar och stimulerar på så sätt den organiserade brottsligheten. Slutsatsen är att den ekonomiska brottsligheten har blivit grövre och mer internationell till sin karaktär.

2.2. ÅTGÄRDER MOT EKONOMISK BROTTSLIGHET

Samverkansrådet mot grov organiserad brottslighet

Den huvudsakliga uppgiften för Samverkansrådet mot grov organiserad brottslighet är att fatta beslut om den strategiska inriktningen för satsningen mot grov organiserad brottslighet utifrån en myndighetsgemensam lägesbild. I rådet ingår Rikspolischefen och myndighetscheferna för Säkerhetspolisen, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket, Kriminalvården, Kronofogdemyndigheten, Kustbevakningen och Tullverket. I den myndighetsgemensamma inriktningen för 2010 har rådet beslutat att man i första hand ska fokusera på konstellationer med kapacitet att agera inom de tre brottsområden som bedöms som särskilt samhällsfarliga i kombination med varandra: användandet av företag i brottslig verksamhet, användandet av otillåten påverkan och användandet av våld. En uttalad strategi är att "följa pengarna", dvs. särskilt beakta möjligheten att förverka och återta brottsutbyte.

Operativa rådet

Operativa rådet är ett samverkansorgan som prioriterar och inriktar de myndighetsgemensamma operativa insatserna mot den grova organiserade brottsligheten. Rådet består av representanter från Polisen, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket, Kriminalvården, Kronofogdemyndigheten, Kustbevakningen och Tullverket. Ett antal av de ärenden som har beslutats i Operativa rådet har gällt ekonomisk brottslighet som en del i grov organiserad brottslighet.

Kansliet för Samverkansrådet och Operativa rådet

Ett kansli har inrättats med uppgift att förse Samverkansrådet och Operativa rådet med beslutsunderlag. Kansliet sammanställer även det årliga resultatet av satsningen mot grov organiserad brottslighet. Kansliet lyder direkt under ordföranden för Operativa rådet i verksamhetsfrågor och direkt under stabschefen vid Rikskriminalpolisen i förvaltnings- och arbetsgivarfrågor.

Nationellt underrättelsecenter (NUC)

För att bearbeta och analysera underrättelser från alla de samverkande myndigheterna och på det sättet ta fram underlag till Samverkansrådet, har ett nationellt underrättelsecenter etablerats hos Rikskriminalpolisen. Det nationella underrättelsecentret har till uppgift att årligen arbeta fram en myndighetsgemensam lägesbild över utvecklingen av den grova och organiserade brottsligheten till Samverkansrådet. Lägesbilden ligger sedan till grund för de strategiska inriktningsbeslut som Samverkansrådet fattar. En annan uppgift för underrättelsecentret är att bearbeta och analysera operativa underrättelser och producera underlag till Operativa rådet. Vid det nationella underrättelsecentret ingår Rikskriminalpolisen, Säkerhetspolisen, Ekobrottsmyndigheten, Tullverket, Skatteverket, Kustbevakningen, Kriminalvården, Kronofogdemyndigheten, Försäkringskassan samt Migrationsverket.

Regionala underrättelsecenter (RUC)

De regionala underrättelsecentren har till uppgift att stödja satsningen mot den grova organiserade brottsligheten och att arbeta med ärenden som är myndighetsöverskridande inom ramen för den nationella inriktningen för bekämpning av den grova organiserade brottsligheten. De leds av styrgrupper bestående av representanter från samtliga samverkande myndigheter. Styrgrupperna beslutar om vilken myndighet som är lämpligast att arbeta vidare med de gemensamt framtagna underlagen. Fem nya regionala underrättelsecenter har inrättats vid polismyndigheterna i Uppsala, Örebro,

Västerbottens, Västernorrlands (där även Bolagsverket ingår) och Östergötlands län. De tre sedan tidigare inrättade regionala underrättelsecentren vid polismyndigheterna i Stockholms, Västra Götalands och Skåne län har permanentats.

ÅRE-rapporten

Regeringen ålade i regleringsbrevet för år 2008 Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen och Ekobrottsmyndigheten att tillsammans vidta åtgärder för att åstadkomma en mer effektiv bekämpning av ekonomisk brottslighet i hela landet. Med anledning av uppdraget tillsatte myndigheterna en arbetsgrupp, ÅRE-gruppen, där även Skatteverket var representerat. Arbetsgruppen har tagit fram en rapport med ett antal förslag för att korta handläggningstiderna hos polis- och åklagarväsendet. Förslagen innebär bland annat att myndigheterna ska mäta genomströmningstiderna för ekobrott på samma sätt och även göra en gemensam uppföljning av genomströmningstiderna för ekobrott i hela landet. Dessutom ska ekoåklagare och ekopoliser utanför Ekobrottsmyndigheten samt skattebrottsutredare beredas möjlighet att tjänstgöra på Ekobrottsmyndighetens mängdbrottsenheter i syfte att på sikt skapa gemensamma metoder för mängdbrottsshantering. Arbetet med att genomföra förslagen pågår.

Samverkan på skattebrottsområdet

Skatteverket, Ekobrottsmyndigheten och Åklagarmyndigheten samarbetar för att lösa olika gemensamma samordningsfrågor på såväl central som lokal nivå. Ett viktigt område för nationell samordning har under senare år varit Skatteverkets insatser med förstärkta resurser för utökad kontrollverksamhet. Det har hittills lett till en förbättrad samordning av myndigheternas resurser för brottsbekämpning.

En viktig bieffekt av den utvecklade samverkan mellan myndigheterna är skapandet av ett nytt forum för diskussioner om bland annat olika rättstillämpningsfrågor. De nya samverkansformerna ska ses som ett komplement till den samverkan som sedan lång tid sker i den Centrala samrådsgruppen för skattebrottsområdet⁸, där Skatteverket, Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen och Ekobrottsmyndigheten är representerade. Samverkan med Skatteverket har utvidgats till att också avse Skatteverkets beskattningsverksamhet. Förutom löpande samverkansfrågor har man ägnat sig åt rutinerna för Skatteverkets brottsanmälningar och kvalitetsuppföljning av skattebrottsutredarnas förundersökningar.

Samrådsgruppen är vidare ett forum för diskussion och spridning av rättslig information. På senare tid har frågan om Europakonventionens förbud mot dubbel-

⁸ Tidigare Centrala samrådsgruppen för skattebrottsbehörerna.

bestraffning och det svenska systemet med skattebrott och skattetillägg varit särskilt aktuell.

Bolagsverksgruppen

I Bolagsverksgruppen diskuteras olika brottstrender inom ekobrottsområdet samt nyheter inom lagstiftningsområdet som påverkar utvecklingen av ekobrottsligheten. Gruppen möts två gånger per år. Vid behov har även gemensamma arbetsgrupper bildats för särskilt utvalda ämnen. Resultatet av diskussionerna sprids sedan inom respektive myndighet. Förutom Bolagsverket ingår Kronofogdemyndigheten, Skatteverket, Finanspolisen och Ekobrottsmyndigheten i gruppen.

Brottsutbytesfrågorna

Ekobrottsmyndigheten, Kronofogdemyndigheten och Rikspolisstyrelsen har i samverkan under 2009 genomfört utbildningsinsatser om tillgångsriktade brottsutredningar. Utbildningsinsatsen har sammanlagt omfattat drygt 600 deltagare från Tullverket, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Polisen, Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten.

Det strategiska och operativa samarbetet mellan Kronofogdemyndigheten och Ekobrottsmyndigheten har fördjupats under 2007-2009 genom att Kronofogdemyndigheten har placerat en tjänsteman vid Brottsutbytesenheten på Ekobrottsmyndigheten. Samverkan mellan Finanspolisen och Ekobrottsmyndigheten har ytterligare utvecklats inom ramen för det gemensamma nationella ansvaret för arbetet med informationsutbyte med motsvarande ARO-kontor i de övriga EU-länderna för att internationellt kunna spåra, frysa, och förverka vinning av brott.

Inkommande och utgående förfrågningar om brottsutbytesfrågor från utländska och svenska myndigheter samordnas mellan Brottsutbytesenheten och Finanspolisen genom att frågeställningar av rättslig eller underrättelsekaraktär fördelas och handläggs av Brottsutbytesenheten respektive Finanspolisen efter gemensamt samråd i varje enskilt ärende.

Under 2010 ska Ekobrottsmyndigheten i samverkan med Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Tullverket, Skatteverket och Kronofogdemyndigheten bilda en myndighetsgemensam nationell specialistfunktion för brottsutbytesfrågor. Ekobrottsmyndigheten ska samordna arbetet och i samverkan med de andra myndigheterna utveckla metoder för att spåra och återföra vinster av brott.

Samordningen mot penningtvätt

Sedan den 1 juni 2009 finns det en särskild enhet inom Finansinspektionen med samordningsansvar för tillsyn

när det gäller lagen (2009:62) om penningtvätt och finansiering av terrorism, Samordningen mot penningtvätt. Enheten administrerar och leder arbetet i gruppen, som består av representanter för följande tillsynsmyndigheter: Fastighetsmäklarnämnden, Finansinspektionen, Lotteriinspektionen, Revisorsnämnden samt Länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands och Skåne län. Därutöver deltar Sveriges advokatsamfund på frivillig basis. Bolagsverket deltar som adjungerad representant.

Aktörer som inte tidigare stod under tillsyn är numera skyldiga att anmäla sig till ett särskilt register i kampen mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Det gäller redovisningsbyråer, skatterådgivare, bolagsbildare m.fl. Registret förs av Bolagsverket och innehåller cirka 4 400 företag. Tillsynen görs av länsstyrelserna i de tre största länen.

Det operativa tillsynsansvaret för de aktörer som omfattas av regleringen ligger hos respektive tillsynsmyndighet. I enhetens arbetsuppgifter ingår att ha ett övergripande samordningsansvar för tillsynsmyndigheternas verksamhet när det gäller metoder och regelgivning samt utvärdering och uppföljning av den utförda tillsynen. Enheten ska även ge stöd till tillsynsmyndigheterna i frågor om utbildning, verka för en effektiv samverkan mellan tillsynsmyndigheter och Finanspolisen när det gäller verksamhetsutövarnas uppgiftsskyldighet och tillsynsmyndigheternas underrättelseskyldighet. En annan arbetsuppgift består i att initiera förslag till förändringar i lagstiftning, arbetsätt och prioriteringar i syfte att skapa en effektivare tillsyn på området.

Samverkan mot investeringsbedrägerier

Efter beslut i Operativa rådet har en projektgrupp för samordning av utredningar av investeringsbedrägerier skapats och inordnats i Polismyndigheten i Stockholms län (Den särskilda utredningsgruppen mot investeringsbedrägerier, SIB).

SIB har genomdrivit införandet av en nationell underrättelsedatabas gällande investeringsbedrägerier, tagit fram en ny brottskod som särskiljer investeringsbedrägerier från bedrägerier i övrigt och genomfört utbildningsinsatser på polismyndigheterna. Gruppen har vidare etablerat ett samarbete med Skatteverket, Finansinspektionen, Kronofogdemyndigheten, banker och Euroclear AB (tidigare Värdepapperscentralen) i frågor som rör investeringsbedrägerier. Detta har resulterat i en nationell samordning mellan polismyndigheterna och möjliggjort internationell samordning via Europol och Interpol. Internationella åklagarkammaren har genom samordningen fått ett underlag för att begära internationell rättshjälp och biträde av Eurojust. Samordningen har medfört möjligheter för rättsliga bedömningar, prio-

riteringar och beslut om brottsforum för ärenden om investeringsbedrägerier. Slutligen har SIB verkat brottsförebyggande genom sina kontakter med andra myndigheter och med olika aktörer på finansmarknaden.

2.3. OPERATIV SAMVERKAN

Den samverkan som på senare år förstärkts och utvecklats, inte minst genom satsningen på den grova organiserade brottsligheten, har inneburit att ett flertal ärenden med koppling till ekobrottsområdet har kunnat utredas och lett till lagföring och även återförande av brottsvinster. Några särskilt framgångsrika samverkansprojekt redovisas nedan.

Erfarenheterna av det operativa samarbetet visar att det i sig ökar förutsättningarna för samverkan i en närmast exponentiell omfattning allteftersom de utsedda tjänstemännen får större kunskap om varandras arbets sätt inte minst genom bildandet av informella nätverk av personer på de olika myndigheterna. Denna positiva utveckling kan förstärkas ytterligare genom att myndigheterna har gemensamma utbildningar och olika former av workshops.

Rifum

Under våren 2008 genomfördes en stor och samordnad brottsutredning i Falun och Stockholm som gällde grov ekonomisk brottslighet bland grupperingar i den kriminella MC-miljön. Förundersökning inleddes efter en underrättelsebaserad utredning. Under brottsutredningen framkom att uthyrning av svart arbetskraft fakturerats genom åtminstone tre olika bolag. Faktureringen under 2006–2008 uppgick sammanlagt till cirka 27 miljoner kronor inklusive moms. Fakturorna hade köpts av två olika factoringföretag och utbetalningarna från företagen gick till flera kriminella.

I brottsutredningen samverkade Ekobrottsmyndigheten, Åklagarmyndighetens internationella åklagarkammare, Kronofogdemyndigheten, Skatteverket inklusive Skattebrottsenheterna, Tullverket och Polisen. Sammanlagt deltog cirka 100 personer i arbetet med att utreda de kriminella grupperingarnas brottslighet. I Falun greps och anhölls sju personer och i Stockholm tre personer. På samtliga adresser genomfördes husrannsakingar. Utredningen bedrevs lokalt av Polismyndigheten i Dalarna under ledning av åklagare vid Ekobrottsmyndigheten och Åklagarmyndigheten. Den del av utredningen som skedde i Stockholm utfördes av Skattebrottsenheten i Stockholm.

Åtal väcktes i början av sommaren 2008 mot 17 perso-

ner. Det resulterade i domar om sammanlagt nästan 19 års fängelse samt 750 timmars samhällstjänst. Företagsbot yrkades och utdömdes. Fem miljoner kronor kunde säkras för förverkande eller återförande.

Ponza

I början av 2008 genomförde Ekobrottsmyndigheten ett tillslag mot en svartarbetskraftshärva efter en underrättelsebaserad utredning som utförts i nära samverkan med Länskriminalen på Polismyndigheten i Skåne. Huvudmän var två tidigare ekobrottsdömda personer som hyrde ut arbetskraft via två aktiebolag. Fyra personer med stark anknytning till den kriminella MC-miljön deltog i varierande grad i upplägget och hade bland annat hand om kontanthantering. Åtalet omfattade grovt bokföringsbrott, grovt skattebrott avseende moms och arbetsgivaravgifter med ett skatteundandragande på drygt åtta miljoner kronor samt överträdelse av näringsförbud. Tingsrätten dömde sex personer för inblandning i svartarbetskraftshärvan till sammanlagt 14 års fängelse.

Las Vegas

Enligt en analys som gjordes av RUC i Västra Götaland var en viss person ledare för ett organiserat internationellt kriminellt nätverk med åtminstone tolv olika företag i sju länder; Sverige, Danmark, England, Tyskland, Serbien, Spanien och USA. Organisationens huvudsakliga inkomst kom från fyra källor: patent, internetcasino, handel med spelautomater och intäkter från spelautomater. I Sverige var personen faktisk företrädare för tre bolag vars huvudsakliga inkomstkälla var illegala spelautomater. Operativa rådet beslutade om en operationsplan för utredningen. Målsättningen var att skapa underlag för operativa åtgärder med syfte att slå ut eller allvarligt störa den illegala verksamhet som skapade ekonomiskt utbyte för det kriminella nätverket.

Efter ett omfattande underrättelsearbete i nära samverkan mellan Lotteriinspektionen, Ekobrottsmyndigheten, polismyndigheter, Åklagarmyndigheten, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten samt även internationell samverkan genomfördes ett tillslag i november 2007 mot bland annat bolagen i Sverige, bolagens företrädare och mot lokaler i Tyskland. Det är den största nationella, myndighetsgemensamma satsningen mot den illegala spelverksamheten som hittills har genomförts i Sverige. I lokalerna i Tyskland förvarades servrar och datorer som bland annat innehöll e-posttrafik och de aktuella bolagens ekonomiska redovisning, ett bevisbeslag som var avgörande för utredningen. Delar av beslagtaget material gav även viktig information beträffande vissa grova våldsbrott. Samtidigt genomfördes ett rikstäckande och mycket framgångsrikt tillslag mot spelmaskinsinnehavarna.

Tillslaget krävde omfattande insatser från de olika polismyndigheterna i Sverige. Insatserna hanterades som en nationell händelse och leddes av Polismyndigheten i Västra Götaland. Arbetet kom även att kräva insatser från Åklagarmyndigheten och ett större antal åklagare på de olika orterna rörande beslagsförhandlingar, åtal och brottmålsförhandlingar avseende dobbleri alternativt brott mot lotterilagen och automatspelslagen. Lotteriinspektionen bidrog med kompetens och resurser bland annat genom att inspektionens kontrollanter genomförde kontroller av ett stort antal utvalda spelplatser i hela landet. Syftet med kontrollerna var att identifiera spelplatser där en viss typ av spelautomater fanns placerade.

En avgörande framgångsfaktor i dobbleridelen var den forensiska undersökningen av spelautomaterna som genomfördes av Ekobrottsmyndigheten i Göteborg. Syftet var att säkerställa kunskapen om spelautomater och enhetligheten av de forensiska undersökningarna.

Ledaren för det kriminella nätverket dömdes i augusti 2009 för anstiftan av försök till mord, grovt skattebrott, grovt bokföringsbrott och grovt dobbleri till tolv års fängelse. Ledaren fick även tio års näringsförbud. Ytterligare nio nyckelpersoner inom nätverket dömdes för medhjälp till ledarens grova brott alternativt egna grova skatte- och bokföringsbrott. Sammantaget handlar det om skatteundandragande om cirka 25 miljoner kronor, ej bokförda intäkter om cirka 45 miljoner kronor och spelomsättning om cirka 460 miljoner kronor under perioden 2005-2007. Kronofogdemyndigheten har lyckats driva in cirka 6,3 miljoner kronor.

Renov

Efter en skatterevision av ett bolag i byggbranschen uppstod misstanke om att bolaget saknade bokföring samt att bolagets postgirokonto hade använts för att förmedla stora summor pengar, vilka hade tagits ut i tjugofemtusenkransposter av bolagets företrädare. Sammanlagt hade drygt 11 miljoner kronor gått in och ut från kontot under nio månaders tid. Efter det att anmälan inkom vidtog ekoroteln på länskriminalen vid Polismyndigheten i Södermanlands län omfattande inre och yttre spaningsåtgärder mot de misstänkta företrädarna för bolaget, bland annat hemlig teleavlyssning. Åklagare på Åklagarmyndigheten var förundersökningsledare. Ekoroteln genomförde därefter ett koordinerat tillslag mot tre av de misstänkta bostäder. Under de påföljande veckorna och månaderna gjordes tillslag mot ytterligare ett antal personer gentemot vilka misstankar hade uppkommit under utredningens gång. Totalt gjordes tillslag mot tio misstänkta. Över 100 förhör hölls med misstänkta och vittnen. Teleavlyssningen omfattade flera tusen samtal och SMS. Vidare har fingeravtrycksundersökningar

gjorts på fakturor och andra handlingar och kontroll av telefontrafik och internettrafik har gjorts mot några av de misstänkta. Ärendet bedrevs redan från början som ett samverkansärende mellan Polisen och Skatteverket. Skattebrottsenheten genomförde förhör och bistod vid underrättelseinhämtning. Även beskattningsverksamheten på Skatteverket och deras skatterevisorer bistod med uträkning av skatt. Åtalet omfattade tolv tilltalade. I november 2009 dömdes de två huvudmännen för grovt skattebrott, medhjälp till grovt skattebrott, grovt bokföringsbrott samt medhjälp till grovt bokföringsbrott var och en till fyra års fängelse samt meddelades tio års näringsförbud.

Sexklubbarna

Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten i Stockholms län bedrev förundersökning rörande misstankar om bland annat grovt koppleri. Misstankarna grundade sig på en rad omständigheter som pekade på att en multikriminell grupp av personer tjänade stora inkomster på att kvinnor sålde sexuella tjänster inne på klubbar som drevs av gärningsmännen. Framförallt tre personer var huvudmän. Ledaren var en grovt kriminell återfallsförbrytare som hade ett bestämmande inflytande över verksamheten. Den så kallade kamreren var en tidigare straffad ekobrottsling som redan 1998 begått brott tillsammans med ledaren. Den tredje personen var en polisman som i ett inledningsskede av brottperioden fortfarande arbetade vid länskriminalen vid Polismyndigheten i Stockholms län. Han var nu formell vd i det aktiebolag som drev sexklubsverksamheten.

Utöver sedvanliga utredningsmetoder pågick det hemlig teleavlyssning av några av de misstänkta telefoner. Avlyssning tillsammans med en kartläggning av sexklubbarnas banktransaktioner bekräftade att de misstänkta hanterade betydande penningssummor som skickats kors och tvärs mellan olika juridiska och fysiska personers bankkonton. Dels inom Sverige, men även till och från Nederländerna och Estland. Det gick inte att få fram tillräcklig bevisning för att styrka grovt koppleri. Det kunde däremot konstateras att verksamheten hade genererat intäkter om närmare 80 miljoner kronor under cirka 1,5 år. Personalen på klubbarna hade avlönats svart och endast en mindre del av intäkterna hade redovisats till Skatteverket.

Vid ett omfattande tillslag i oktober 2007 deltog personal från Ekobrottsmyndigheten, Åklagarmyndigheten, Stockholmspolisen, Skatteverket och Kronofogdemyndigheten. Ett stort antal personer frihetsberövades, varav de tre huvudmännen fick vara kvar i häkte på sannolika skäl misstänkta för bland annat grovt skattebrott fram till dess att rättegången mot dem var avslutad, åtta månader

senare. Skatteverket utverkade betalningssäkringsbeslut av länsrätten under återopande av bevis som säkrats genom teleavlyssning och beslag i samband med tillslaget. Ekobrottsmyndighetens brottsutbytesenhet och Kronofogdemyndigheten kunde med gemensamma åtgärder säkra tillgångar i form av kontanter, bilar och båtar. Indrivningsresultatet hos Kronofogdemyndigheten uppgick till drygt 2,5 miljoner kronor. Ett tiotal personer dömdes i maj 2009 till varierande fängelsestraff mellan ett och tre år för bland annat grovt skattebrott och vapenbrott.

Lågenergilamporna

År 2001 infördes antidumpningstull på lågenergilampor med ursprung i Kina. Flera kinesiska tillverkare och exportörer ibland tillsammans med importörerna i EU, genomförde olika åtgärder för att försöka undvika avgiften. I Sverige upptäckte Tullverket att importen från Kina minskade samtidigt som den ökade från Vietnam. En kontroll inleddes mot en av dessa importörer, under tiden kontrollen pågick skickade EU:s bedrägeribekämpningsbyrå (OLAF) ut meddelande om misstankar om kringgående rörelser för att undvika antidumpningstullen. Kontrollen visade bland annat genom vietnamesiska tullhandlingar att lågenergilamporna hade kinesiskt ursprung. För att kringgå antidumpningstullen transporterades lamporna från Kina till Vietnam och lastades om innan de exporterades till EU.

Förfarandet medförde att importören undvek en antidumpningstull på 66,1 procent. Totalt undandrog drygt 16,6 miljoner kronor i tull, antidumpningstull och mervärdesskatt. Utredningen ledde till det första åtalet i Europa för tullbrott avseende antidumpningstull. Vd:n och agenten dömdes i mars 2009 till två års fängelse vardera och tullansvarig och inköpsansvarig vardera ett års fängelse. I ärendet har Tullverket, Ekobrottsmyndigheten, OLAF, Skatteverket, Polisen och Kronofogdemyndigheten deltagit. Tullverket fattade beslut om betalningssäkring till ett belopp om 16,6 miljoner kronor. Kronofogdemyndigheten säkrade tillgångar till ett sammanlagt belopp om drygt 8,5 miljoner kronor.

Manipulerade kassaregister

För företag som säljer varor eller tjänster mot kontant betalning har det från och med den 1 januari 2010 införts krav på certifierade kassaregister. Under 2009 kom den första fällande domen mot en återförsäljare av kassaregister som inte bara sålt manipulerade kassaregister utan också hjälpt företagarna att radera deras hårddiskar. Återförsäljaren dömdes för medhjälp till grovt bokföringsbrott. Domen är ett resultat av ett samarbete mellan Skattebrottsenheten, Ekobrottsmyndigheten och Skatte-

verkets kassametodgrupp och IT-forensiker. Företagens datorer har speglats av Skatteverket. IT-forensikerna har, tillsammans med kassametodgruppen, lyckats återskapa originalkvitton som visar försäljningen innan manipulationen gjorts.

Cosmos

Projektet inleddes av RUC i Skåne. Den ursprungliga inriktningen var att försöka lagföra en grupp personer som smugglade narkotika till Sverige. Gruppen hade nära anknytning till den kriminella MC-miljön och organiserad brottslighet. Via underrättelser kunde det konstateras att tiotals miljoner kronor strömmade igenom vissa konton. Av vidare analys framgick att olika företagare betalade in 50–70 miljoner kronor per år mellan två och tre kontohavare som agerade bulvaner åt en huvudperson. Företagarna betalade in pengar i tron att de skulle investeras i olika projekt. Istället gick pengarna direkt från bulvanernas konton till yrkeskriminella personer. Vid det fortsatta arbetet framkom att huvudpersonen samarbetade med tre kända brittiska bedragare och två i Schweiz. Ett samarbete inleddes med Europol, Serious Organised Crime Agency, Metropolitan Police, City Police och schweizisk

polis. Ärendet ledde till att förundersökningar inleddes i Sverige, Storbritannien och Schweiz. Förundersökningen i Sverige leddes av Ekobrottsmyndigheten. I Sverige dömdes huvudpersonen i september 2009 till sju års fängelse för bedrägeri på över 100 miljoner kronor. I Storbritannien dömdes en person till åtta års fängelse för flera bedrägerier

Pipeline

Projektet inleddes av RUC i Skåne med anledning av ett underrättelseuppslag från Kustbevakningen som innebar att en person från den kriminella MC-miljön kunde misstänkas för organiserad smuggling av dieselolja från Norge. RUC Skåne påbörjade en kartläggning av MC-gängets "affärsområden" vilka konstaterades främst vara narkotika, prostitution, bilimport och oljesmuggling. Utredningarna samlades hos Ekobrottsmyndigheten för gemensam handläggning. I en del av utredningen påbörjades ett omfattande spanings och kartläggningsarbete. Ett samarbete inleddes med norsk tull och svenska marinen. I en del avseende bilimport ledde utredningen till åtal och fällande domar där två personer dömdes till fem års fängelse var samt att Kronofogdemyndigheten säkrade tillgångar om cirka 350 000 kronor. I en annan del ledde utredningen till fällande domar där en person dömdes till tre års fängelse samtidigt som Kronofogdemyndigheten säkrade cirka 4 miljoner kronor.

Kill Bill och Katten

Projektet inleddes av RUC i Stockholm där det beslutades att ärendet skulle överlämnas till Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket och Tullverket för åtgärder. Utredningen har hittills resulterat i två tillslagsärenden där Ekobrottsmyndigheten, Tullverket och Skatteverket (både beskattningsverksamheten och skattebrottsenheten) deltog.

Kill Bill

Ett aktiebolag i Stockholm som sedan 50-talet bedrivit handel med skeppsproviantering och försäljning av punktskattepliktiga varor till ambassader och utlandsvenskar såldes sommaren 2008 till en person i Stockholm. Bolaget hade två upplag, ett för alkohol och ett för cigaretter. Via underrättelse- och spaningsarbete uppmärksammade myndigheterna att bolaget förvärvade stora partier cigaretter. Förvärven återspeglades inte i bolagets deklarationer. Bolaget fick levererat till sig 78 miljoner cigaretter och vid tillslaget fanns 10 miljoner cigaretter kvar i lagret i Frihamnen som beslagtogs. Sammanlagda skatteeffekten (punktskatter och moms) uppgick till drygt 120 miljoner kronor. En person blev dömd till fyra års fängelse.

Katten

Ett handelsbolag i Stockholm bildades 2007 och registrerades som varumottagare av cigaretter i december 2008. Bolaget tog in två laster cigaretter i februari respektive april 2009. Den första lasten innehöll 10 miljoner cigaretter och den undandragna skatten (punktskatt och moms) uppgick till drygt 15 miljoner kronor. Den andra lasten var på 4,5 miljoner cigaretter och den undandragna skatten uppgick till drygt 7 miljoner kronor. Två personer dömdes till fängelse och 220 000 cigaretter togs i beslag.

2.4. SAMORDNADE BROTTSFÖREBYGGANDE PROJEKT

Ett viktigt angreppssätt mot den ekonomiska brottsligheten är det brottsförebyggande arbetet. Under perioden 2007–2009 har ett stort antal samordnade brottsförebyggande projekt genomförts, utöver olika myndighets-specifika insatser. I det följande beskrivs kortfattat ett antal större projekt av detta slag.

Byggbranschen

Efter ett initiativ från byggbranschen deltar Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten tillsammans med ett tiotal bransch- och intresseorganisationer i ett mer strukturerat samarbete mot svart arbete inom byggsektorn. Syftet är att gemensamt analysera förutsättningar för och samordna konkreta åtgärder mot den svarta sektorn inom branschen. Ekobrottsmyndigheten och Skatteverket ingår sedan 2006 i en gemensam policygrupp mot svart arbete inom byggbranschen. Som exempel på åtgärder kan nämnas samarbete kring utveckling och implementering av ID 06 – Allmänna bestämmelser om legitimationsplikt och närvaroliggare.

Restaurangbranschen

Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten utvecklade nya rutiner och modeller för kommunernas prövning av serveringstillstånd under 2007 i samarbete med företrädare för de tre storstadskommunerna och Folkhälsoinstitutet. De nya rutinerna bygger bland annat på att kommunerna kan använda Skatteverkets kunskap och information i sin prövning med hjälp av en standardiserad normalförfrågan till Skatteverket kompletterad med en behovsprövd fördjupad förfrågan.

Ungdomar och svartjobb

Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten har under senare år samarbetat i sina aktiva insatser för att öka ung-

domars kunskaper om svartjobb och annan ekonomisk brottslighet och om arbetslivets och näringslivets spelregler. Insatser har även genomförts i samverkan med näringslivets och arbetslivets organisationer. Samarbetet har främst riktats mot gymnasiernas yrkesinriktade program.

Offentlig upphandling

Under hösten 2008 och våren 2009 har Skatteverket tillsammans med Ekobrottsmyndigheten och ett flertal bransch- och intresseorganisationer genomfört ett projekt som syftar till att utbilda och uppmärksamma offentliga upphandlare om problemen med svart arbetskraft i samband med offentlig upphandling. Projektet omfattade bland annat framtagandet av ett gemensamt utbildnings- och informationsmaterial, genomförande av ett tiotal regionala informationsseminarier, årligt återkommande och gemensamt arrangerade ”upprop” mot svartjobb.

2.5. DE REGIONALA SAMVERKANSORGANEN

I varje län finns ett regionalt samverkansorgan mot ekonomisk brottslighet (Sameb) under ledning av landshövdingen. De regionala samverkansorganen ska inom sitt respektive län särskilt utföra de uppgifter som Ekorådet har på central nivå. Om två eller flera regionala samverkansorgan finner det lämpligt kan dessa i stället bilda ett gemensamt samverkansorgan. Sådana gemensamma samverkansorgan har bildats enligt följande.

- Östergötlands och Jönköpings län
- Kronobergs, Kalmar och Blekinge län
- Dalarnas och Gävleborgs län
- Västernorrlands och Jämtlands län
- Västerbottens och Norrbottens län

I Sameb ingår landshövdingen, den åklagare som Åklagarmyndigheten utser, chefen för polismyndigheten och chefen för den region inom Skatteverket i vilket länet ingår, företrädare för länsstyrelsen, Kronofogdemyndigheten och Tullverket samt företrädare för Ekobrottsmyndigheten när det gäller Stockholms län, Västra Götalands län, Skåne län, Hallands län, Blekinge län och Gotlands län. I den utsträckning landshövdingen medger kan också företrädare för andra statliga myndigheter,

kommuner, näringsliv och organisationer medverka i arbetet inom Sameb.

Varje Sameb ska vart tredje år utarbeta en rapport om den ekonomiska brottsligheten som ska lämnas till Ekobrottsmyndigheten. Samverkan på regional nivå har huvudsakligen bedrivits i form av olika projekt samt genom olika regionalt utvecklade modeller. Dessa har bland annat omfattat ett flertal kontrollaktioner och brottsförebyggande aktiviteter. Nedan redovisas ett antal av de goda exempel på samverkan som lämnats i rapporterna från Sameb.

Taxiprojektet – Sammy

Länsstyrelsen i Stockholms län, Polismyndigheten i Stockholms län, Skatteverket, Transportstyrelsen, Ekobrottsmyndigheten, Kronofogdemyndigheten, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Stockholms stad har tillsammans drivit ett projekt för tillsyn av taxi. Projektet har bland annat resulterat i att länsstyrelsen återkallat 320 taxitillstånd och att Försäkringskassan beslutat att dra in eller nedsätta olika ersättningar och bidrag som förare/åkare felaktigt uppburit till ett sammanlagt belopp om 9,4 miljoner kronor. Därutöver har framställts återkrav om närmare 7 miljoner kronor. Vidare har projektet medfört att Kronofogdemyndigheten har betalningssäkrat 20,5 miljoner kronor och att Skatteverket har genomfört utredningar som resulterat i höjda skatter, avgifter och skattetillägg om sammanlagt drygt 78 miljoner kronor.

Kunskapscentrum i Göteborg

Göteborgs stad har under hösten 2008 startat ett kunskapscentrum mot organiserad brottslighet som ska ha sin utgångspunkt i bred myndighetssamverkan. Samverkande myndigheter är Skatteverket, Åklagarmyndigheten, Kronofogdemyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan, Länsstyrelsen, Kriminalvården, Polisen, Tullverket, Säkerhetspolisen och Göteborgs stad.

Arbetet i centrumet fokuserar på att förebygga otillåten påverkan både på individnivå och ur ett demokratiperspektiv, förebygga och försvåra för organiserad brottslighet vid upphandling, ekonomiskt bistånd, tillståndsgivning och tillgång till lokaler, att stödja brottsoffer och avhoppare samt att långsiktigt arbeta med metodutveckling och spridning av kunskap.

Tusen nya vita jobb i Gävle

År 2007 startade näringslivet i Gävle tillsammans med Skatteverket, Byggnads, LO, Gävle kommun, Försäkringskassan och Länsarbetsnämnden ett projekt med målet att inom tre år genom ökad samverkan skapa förutsättningar för tusen nya vita jobb och fler nya företag i

Gävle. Inom ramen för projektet har ett antal aktiviteter genomförts, bland annat information på byggarbetsplatser och gymnasieskolans byggprogram, information och diskussion vid lunchträffar samt seminarier för företagare respektive fackliga organisationer, utbildning mot nystartade företag och debattartiklar i lokalpressen.

Färdplan Åre

I projektet har Sameb tagit ett geografiskt perspektiv som utgångspunkt. Åre är en expansiv region där det pågår intensiv byggnation och expansionen är påtaglig. Myndigheterna i Sameb har intresserat sig för Åreområdet utifrån förutsättningen att där stora pengar omsätts finns ofta organiserad och ekonomisk brottslighet. Det ska bland annat göras en genomlysning av restaurangbranschen.

Bärbranschen

Polismyndigheten i Norrbotten genomförde tillsammans med Skatteverket 2009 en operativ insats mot vissa utpekade personer inom bärbranschen. Syftet var att bekämpa ekonomisk brottslighet och därigenom få bort oseriösa aktörer. I samband med insatsen betalningssäkrade Kronofogdemyndigheten tillgångar om drygt 630 000 kronor. Förberedelserna för att göra en liknande insats under 2010 har påbörjats.

Kroganering i Halland

Under 2009 genomförde de samverkande myndigheterna i Sameb Halland 112 kontrollbesök på de halländska restaurangerna. Kontrollbesöken har gett preventiva effekter men även genererat operativa insatser. Bland annat har Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Polisen och Ekobrottsmyndigheten i samverkan gjort tillslag mot en restaurang och där betalningssäkrat tillgångar om drygt 5,2 miljoner kronor.

Operativ samverkan – Gotland

År 2007 bildades en operativ samverkansgrupp med deltagare från myndigheterna som ingår i Sameb (Länsstyrelsen, Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten Gotland, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Tullverket och Försäkringskassan) samt Kustbevakningen. Samverkansgruppen har möten en gång varannan månad med fokus på personer och företeelser inom ekonomisk men också annan organiserad brottslighet. Under de två år som samverkan skett har ett tiotal, av de cirka 35 behandlade ärendena lett till förundersökningar. Det har rört grova ekonomiska brott som i ett tidigt skede kunnat stoppas. Det har också rört ärenden med hotbilder riktade mot bland annat restauranger men också försäljning av importerad sprit på ett olagligt sätt. Olika

typer av felaktigt bidragsutnyttjande har också upptäckts i samverkansarbetet. Samverkansgruppen är chefen för polisens underrättelseenhet. Underhandskontakter förekommer i stor utsträckning inom gruppen.

Alkohol på krogen

Statens folkhälsoinstitut har tillsammans med Malmö stad, Länsstyrelsen i Skåne län, Polismyndigheten i Skåne, Tullverket och Skatteverket genomfört kriminalunderrättelsebaserade kontroller mot krogar i Malmö där det finns anledning att misstänka att det förekommer olovlig hantering av alkohol, bland annat smuggelsprit.

Vita kusten

Lotteriinspektionen, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Skatteverket, Polisen, Tullverket har under de senaste åren deltagit i en myndighetsgemensam satsning, benämnd Vita kusten. Under tre dagar varje år genomförs kontroller av restauranger och tillfällig handel i Västra Götalands län.

Kopparorm

På grund av kraftigt ökande antal stölder av metall inleddes ett samverkansprojekt mellan Polisen, Skatteverket, Åklagarmyndigheten, Kronofogdemyndigheten, Tullverket, Ekobrottsmyndigheten, Länsstyrelsen, Göteborgs kommun och Räddningsverket under 2006, som sedan fortsatte 2007. Inriktningen på arbetet har varit att på bred front "förgöra eller förstöra" den illegala handeln av skrot och metaller. Aktiviteten har letts av polismyndigheten. Skatteverkets beskattningsverksamhet har därefter, under 2008, genomfört en aktivitet inriktad på skrotbranschen. Aktiviteten har till största delen bestått i att kartlägga tre större härvor. Detta har gjorts i samarbete med Ekobrottsmyndigheten och skattebrottsenheterna. Inriktningen på genomförda revisioner har till största delen varit oredovisade intäkter. Under 2008 gjordes 23 brottsanmälningar.

3. FÖRÄNDRING 2007-2009

3.1. INLEDNING

Uppgifter om anmälda brott registreras hos polis- och åklagarmyndigheterna. Brottsförebyggande rådet som svarar för den officiella kriminalstatistiken hämtar information från polisens och åklagarmyndigheternas system samt från domstolarnas system för att sedan behandla denna information vidare i sina egna system.

I denna rapport har det visat sig vara mest ändamålsenligt att redovisa inkomna brottsmisstankar m.m. genom att använda den gemensamma statistik för Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten som finns i åklagarväsendets ärendehanteringssystem Cåbra. Däremot används Brottsförebyggande rådets statistik för att redovisa lagföringen av ekonomisk brottslighet.

3.2. ANTALET BROTTSMISSTANKAR ÖKAR

En brottsmisstanke utgörs av ett anmält brott och en person som är misstänkt för att ha utfört brottet. De senaste tre åren har antalet inkomna misstankar om ekonomisk brottslighet ökat kraftigt. För att åskådliggöra ökningen redovisas det totala antalet brottsmisstankar

från år 2004-2009, se diagram 1. Under denna period ökade det totala antalet brottsmisstankar från drygt 15 000 till över 40 000.

Ökningen kan delvis förklaras av en ökad volym inkomna anmälningar till myndigheterna. En stor del av ökningen kan sannolikt förklaras av ändrade normer för registrering av brottsmisstankar, enligt Brottsförebyggande rådets anvisningar.

3.3. HUVUDTYPER AV BROTT

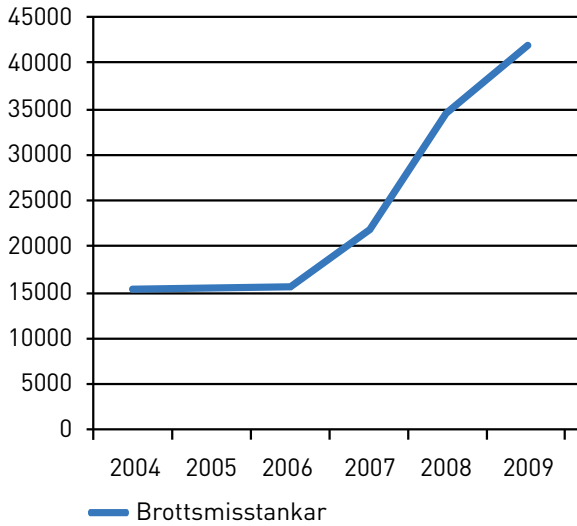
I diagram 2 redovisas fördelningen av brottsmisstankar per huvudbrott under perioden 2007-2009. Brottsmisstankarna har delats in i kategorierna skattebrott⁹, bokföringsbrott¹⁰ och övriga ekonomiska brott¹¹. Skattebrotten står för den övervägande delen av den ekonomiska brottsligheten. År 2009 stod skattebrotten för 66 procent av det totala antalet registrerade brottsmisstankar avseende ekonomisk brottslighet.

⁹ Med skattebrott avses brott mot skattebrottslagen (1971:69).

¹⁰ Bokföringsbrott omfattar både bokföringsbrott av normalgraden och grovt brott.

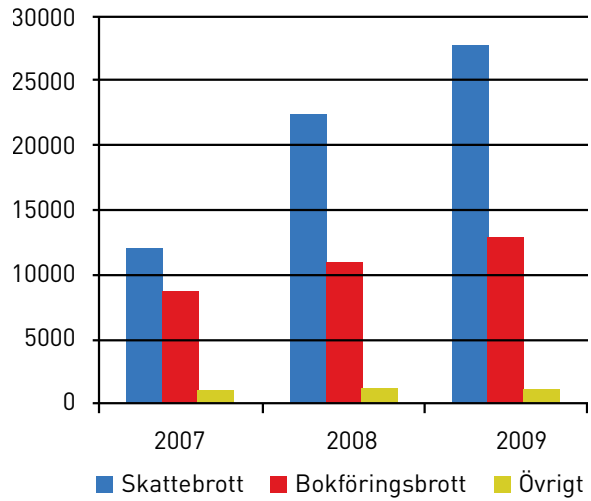
¹¹ Med övriga brott avses borgenärsbrott (ej bokföringsbrott), brott mot aktiebolagslagen, brott mot marknadsmissbrukslagen samt överträdelse av näringsförbud.

DIAGRAM 1. INKOMNA BROTTSMISSTANKAR 2004-2009

Källa: Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten

DIAGRAM 2. FÖRDELNING AV BROTTSMISSTANKAR PER BROTTSTYP 2007-2009

Källa: Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten

I tabell 1 framgår en närmare beskrivning av vad som ingår i de olika huvudtyperna av brott. Som nämndes inledningsvis har det skett en stor ökning av brottsmiss-

tankar de senaste åren med anledning av ändrade beräkningssätt. Den ökningen avser främst skattebrott, vilka har mer än fördubblats under treårsperioden.

TABELL 1. ANTAL INKOMNA BROTTSMISSTANKAR PER BROTT 2007-2009

	2007	2008	2009
Borgenärsbrott¹²			
Oredlighet mot borgenär	353	344	315
Vårdslöshet mot borgenär	25	28	26
Otillbörligt gynnande av borgenär	31	45	46
Försvårande av konkurs eller exekutiv förrättning	7	8	22
Övriga borgenärsbrott totalt	416	425	409
Bokföringsbrott			
Bokföringsbrott	8 702	10 933	12 929
Brott mot skattebrottslagen			
Skattebrott avseende mervärdeskatt	3 512	2 918	2 485
Skattebrott övrig skattelagstiftning	3 078	5 365	7 976
Vårdslös skatteuppgift	49	98	49
Skatteredovisningsbrott	452	416	527
Försvårande av skattekontroll	3 324	6 508	7 949
Skatteavdragsbrott	37	88	49
Grovt skattebrott	1 587	7 045	8 606
Brott mot skattebrottslagen totalt	12 039	22 438	27 641
Brott mot aktiebolagslagen			
Brott mot aktiebolagslagen	322	277	281
Överträdelse av näringsförbud			
Överträdelse av näringsförbud	51	73	51
Finansmarknadsbrott			
Insiderbrott	205	137	209
Otillbörlig marknadspåverkan	75	293	259
Åsidosättande av rapporteringsskyldighet	6	0	4
Finansmarknadsbrott totalt	286	430	472
Total	21 816	34 576	41 783

Källa: Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten

3.4. KONTROLLVERKSAMHET HOS SKATTEVERKET

Med ekonomisk brottslighet inom Skatteverkets område avses de insatser inom beskattningsverksamheten där inriktningen är att det finns misstanke om skattebrottslighet. En betydande andel av utredningarna leder till brottsanmälan. Brottsanmälningarna överlämnas till åklagare och är startpunkten för de brottsutredningar som i ett senare skede görs av Skatteverkets brottsutredande enheter, SBE.

Under den senaste treårsperioden har den totala resursen för kontroll (revisioner, skrivbordsutredningar) minskat. Detta beroende på allmänna anslagsminskningar men är även ett resultat av en medveten satsning på förebyggande verksamhet i form av service och information. Men samtidigt har det under perioden skett en betydande omfördelning av resurser till området för ekonomisk brottslighet. I tabell 2 framgår hur resurser tilldelats området för ekonomisk brottslighet sedan 2007.

TABELL 2. ÅRSARBETSKRAFTER EKOBROTTS-OMRÅDET

	2007	2008	2009
Antal årsarbetskrafter området för ekonomisk brottslighet	530	700	770

Källa: Skatteverket

Betydande resurser har lagts på mindre omfattande s.k. kontrollbesök i samband med kontroller av personalliggare. Antalet egentliga fullskaliga revisioner inom området för ekonomisk brottslighet har samtidigt ökat enligt följande.

TABELL 3. REVISIONER

	2007	2008	2009
Antal revisioner	1 751	2 701	2 982

Källa: Skatteverket

De utökade insatserna och den valda inriktningen för insatserna vad gäller bransch, företeelser och aktörer etc. har haft följande effekt på antalet brottsanmälningar. Anmälningarna kommer också från den ordinära verksamheten, till exempel från det internationella området. Merparten av anmälningarna avser skattebrott.

TABELL 4. ANTAL BROTTSANMÄLNINGAR

	2007	2008	2009
Antal brottsanmälningar	3 895	3 974	4 026

Källa: Skatteverket

Vid revision eller annan kontroll av skatt eller avgift kan det hända att skattebetalaren inte vill samverka. För att göra det möjligt att genomföra kontrollerna finns det därför särskilda regler om tvångsåtgärder i den s.k. tvångsåtgärdslagen¹³. Syftet med reglerna är att göra det möjligt att säkra bevisning utan att det finns någon direkt misstanke om skattebrott. Beslut om tvångsåtgärderna fattas av förvaltningsrätterna¹⁴ eller i vissa fall av särskilt utbildad granskningsledare. Kronofogdemyndigheten hjälper i regel Skatteverket att genomföra beslutet. Under perioden har antalet ansökningar hos förvaltningsrätterna ökat.

TABELL 5. ANTAL ANSÖKNINGAR HOS FÖRVALTNINGSRÄTTERNA OM TILLÄMPNING AV TVÅNGSÅTGÄRDSLÄGEN

	2007	2008	2009
Antal ansökningar om tillämpningar av tvångsåtgärdslagen	136	149	173

Källa: Skatteverket

Antalet betalningssäkringar har varit relativt oförändrat under perioden.

TABELL 6. BETALNINGSSÄKRINGAR

	2007	2008	2009
Betalningssäkringar	352	360	339

Källa: Skatteverket

Skatteverkets erfarenhet är att det inte räcker med kontroll för att nå långsiktiga effekter på skattefel och brott. Även inom ekobrottsområdet ökas därför fokus på det förebyggande arbetet. Särskilt under 2009 har resurserna ökat med branschsamverkan och stöd till seriösa aktörer som kommer i kontakt med den svarta ekonomin, exempelvis upphandlare.

¹³ Lagen (1994:466) om särskilda tvångsåtgärder i beskattningsförfarandet.

¹⁴ Från och med 15 februari 2010 har Sveriges 23 länsrätter blivit 12 förvaltningsrätter. De nya domstolarna hanterar samma mål som länsrätterna och pågående mål har förts över till förvaltningsrätterna.

3.5. LAGFÖRING OCH PÅFÖLJDER

I tabell 7 redovisas lagföringsbeslut, dvs. domar och andra påföljder vid ekonomisk brottslighet mellan 2004 och 2008. Det kan konstateras att det skett en ökning för samtliga kategorier när det gäller antalet lagföringsbeslut om man jämför det senaste utfallet¹⁵ 2008 med utfallet 2004.

Antalet lagföringsbeslut kopplat till bokföringsbrott

har ökat med 62 procent sedan 2004. Motsvarande ökning för skattebrott uppgår till 50 procent under samma period. Från och med 2006 redovisas även grovt bokföringsbrott som infördes som en särskild brottsrubricering år 2005. Antalet lagföringsbeslut har ökat kraftigt sedan indelningen infördes, från 20 till 120. När det gäller grovt skattebrott har också skett en markant ökning, 40 procent fler lagföringsbeslut under 2008 än under 2004.

TABELL 7. ANTAL LAGFÖRINGAR EFTER HUVUDBROTT 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Bokföringsbrott					
Samtliga lagföringsbeslut*	969	1 267	1 354	1 395	1 568
Antal domar	450	577	642	695	805
Fängelse	57	63	55	64	62
Villkorlig dom	362	476	528	581	675
Böter	17	17	39	29	34
Andel fängelse av domar	13%	11%	9%	9%	8%
Genomsnittlig tid	5	6	4	6	7
Skattebrott					
Samtliga lagföringsbeslut*	169	248	231	254	254
Antal domar	131	203	189	223	209
Fängelse	14	31	26	23	32
Villkorlig dom	110	163	160	196	173
Böter	1	-	-	1	-
Andel fängelse av domar	11%	15%	14%	10%	15%
Genomsnittlig tid	7	4	5	4	5
Grovt bokföringsbrott**					
Samtliga lagföringsbeslut*	.	.	20	53	120
Antal domar	.	.	20	52	120
Fängelse	.	.	17	48	99
Villkorlig dom	.	.	3	2	14
Böter	.	.	-	-	-
Andel fängelse av domar	.	.	85%	92%	83%
Genomsnittlig tid	.	.	17	21	19
Grovt skattebrott					
Samtliga lagföringsbeslut*	141	242	220	238	197
Antal domar	139	242	220	237	192
Fängelse	117	224	182	202	156
Villkorlig dom	21	14	30	25	26
Böter	-	-	-	-	1
Andel fängelse av domar	84%	93%	83%	85%	81%
Genomsnittlig tid	17	20	19	19	19
Försvårande av skattekontroll					
Samtliga lagföringsbeslut*	70	77	77	103	119
Antal domar	32	31	31	38	42
Fängelse	11	8	4	4	3
Villkorlig dom	11	15	18	22	22
Böter	10	8	9	11	16
Andel fängelse av domar	34%	26%	13%	11%	7%
Genomsnittlig tid	9	13	5	2	7

*Summa domar, godkända strafföreläggande och åtalsunderlåtelse. ** brottsrubriceringen "Grovt bokföringsbrott" infördes år 2005.

Källa: Brottsförebyggande rådet

3.6. KONKURSER OCH NÄRINGSFÖRBUD

Antalet företagskonkurser har ökat de senaste åren, se tabell 8. I början av 2009 infördes en lag om anstånd med inbetalning av skatt i vissa fall till följd av att kreditmarknaden inte fungerade normalt. Syftet med denna extraordinära åtgärd var att i möjligaste mån hjälpa företag som på grund av bristfälligt fungerande långivning har svårt att hantera uppkomna likviditetsproblem och att förhindra att dessa sprider sig genom att betalningarna till underleverantörer senareläggs.¹⁶

När det gäller privatpersoner minskar konkurserna relativt stadigt.

TABELL 8. ANTAL KONKURSER

	2007	2008	2009
Företag	5 791	6 298	7 638
Privatpersoner	361	304	254
Totalt	6 152	6 602	7 892

Källa: Tillväxtverket

Beträffande näringsförbud har det skett en ökning under den senaste treårsperioden. Siffran avser pågående näringsförbud vid utgången av respektive år.

TABELL 9. ANTAL NÄRINGSFÖRBUD

	2007	2008	2009
Näringsförbud	877	949	998

Källa: Kronofogdemyndigheten

¹⁶ Prop. 2008/09:113 s. 8.

3.7. FINANSINSPEKTIONENS ARBETE MOT MARKNADSMISSBRUK

Marknadsmisbrukslagen trädde ikraft hösten 2005. Lagen anger bland annat att handelsplatser och finansiella institut ska anmäla misstanke om marknadsmisbruksbrott, såsom misstänkt insiderbrott eller otillbörlig marknadspåverkan, till Finansinspektionen.

Antalet anmälningar om misstänkt insiderbrott har ökat sedan lagen trädde ikraft 2005, med en topp under 2007. En förklaring till utvecklingen kan vara att de anmälningsskyldiga instituten fram till 2007 byggde upp rutiner och system för att rapportera misstänkt handel, för att under de nästföljande åren mer kritiskt granska vad som anmäls.

Anmälningarna om misstänkt otillbörlig marknadspåverkan har haft en annan utveckling. Antalet anmälningar ökade fram till och med 2008 för att sedan minska under 2009. Anledningen är troligtvis den kraftiga nedgång som drabbade aktiemarknaden under perioden från september till och med december 2008. Under denna turbulenta period steg antalet anmälningar kraftigt. Bortsett från denna period har antalet anmälningar ökat tämligen linjärt. Detta kan bero på införandet av nya rutiner och system hos de anmälningsskyldiga instituten vilket har ökat möjligheterna att upptäcka otillbörlig marknadspåverkan. En annan förklaring är att Nasdaq OMX Stockholm under 2008 ändrade sina börsposter till att endast omfatta en aktie. Detta ledde under en period till en ökad mängd anmälningar, men denna typ av anmälningar har nu avtagit.

**TABELL 10. ANMÄLNINGAR OCH UTREDNINGAR SOM FINANSINSPEKTIONEN HAR SKICKAT TILL EKO-
BROTTSMYNDIGHETEN¹⁷**

	2005	2006	2007	2008	2009
Misstänkt insiderbrott	30	60	129	110	97
Misstänkt otillbörlig marknadspåverkan	9	33	60	190	160
Misstänkt obehörigt röjande av insiderinformation	2	2	2	4	1
Misstänkt utebliven rapportering	-	4	0	0	2

Källa: Finansinspektionen

¹⁷ Finansinspektionen tar emot anmälningar om misstänkt insiderbrott, otillbörlig marknadspåverkan och obehörigt röjande av insiderinformation från värdepappersinstitut, kreditinstitut och börser som därefter skickas vidare till åklagare på Ekobrottsmyndigheten. Finansinspektionen startar även egna utredningar som kan initieras av tips från allmänheten. Om Finansinspektionen i utredningen kommer fram till att det finns anledning att anta brott skickar Finansinspektionen utredningen vidare till Ekobrottsmyndigheten.

MYNDIGHETERNA SOM INGÅR I EKORÅDET

